

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Цвета Луизова-Хорева на тема *Английски и български съществителни имена от областта на туризма, образувани чрез композиция* за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, направление Филология 05.04.11 Общо и сравнително езиковедие (Английски език – семантика)

Докторантката Цв. Хорева е преподавател по английски език в Университета по хранителни технологии в Пловдив, Ръководител е на Центъра по езиково обучение. Участвала е в седем проекта, някои от които международни. Владее английски, руски, френски и италиански език.

Дисертацията е посветена на композицията в английски и български език в областта на туризма и се основава на богат корпус от 1939 английски и 472 български единици, събран от докторантката. Но истинските достоинства на труда са в изработения от нея изследователски апарат. Тя използва методологията на когнитивната лингвистика в най-съвременния ѝ вариант: рамковата семантика, концептуалната метафора и метонимия, концептуалното сливане, конструкционна граматика и семантични ниши. Изграждането на методологичния апарат демонстрира изключително богатата лингвистична ерудиция на Цв. Хорева, която е съумяла да съчетае много плодотворно отделни постижения на когнитивната лингвистика с оглед на спецификата на изследвания материал. Това личи още в теоретичната част, където авторката представя критично в синтезиран вид теоретичните рамки и методологията на релевантните лингвистични школи и обосновава използването им в своето изследване. Този подход ѝ позволява да изгради свой собствен аналитичен модел.

Показателно е че Цв. Хорева много добре осъзнава спецификата на изследвания от нея материал – сложните думи в двата езика. Последните няколко години композицията е една от „горещите“ теми в лингвистиката по две причини. Първо, вече се осъзнава нейната изключителна сложност, многообразието на семантичните отношения предавани от композитите и слабостите на едностранчивите подходи, прилагани досега. Второ,

лингвистите са узрели за тезата че анализът на композицията непременно изисква съчетаване на различни теоретични модели и сложен изследвателски апарат. Това е довело докторантката до убеждението че е необходим нов, комплексен и динамичен модел на анализ, който тя умело изгражда в дисертацията си.

В труда задълбочено са дискутирани понятия като композиционалност, мотивация, прозрачност, възможност за анализ и др. Това е необходимо на докторантката за да мотивира определянето на композитите като конструкции в смисъла на Голдбърг. Това ѝ дава солидни инструменти за разграничаване на сложните думи от някои видове словосъчетания, което е специфичен проблем особено за български език.

Основа на методологичния модел, изграден от Цв. Хорева специално за дадения проблем е рамковата семантика. Откривайки в нея подходящата аналитична рамка, дисертантката смята че спецификата на изследвания материал изисква модификации на модела. За целта тя изгражда свой собствен апарат на анализ, модела на междурамковото взаимодействие с два варианта – хоризонтално и вертикално взаимодействие. При варианта хоризонтално взаимодействие двете рамки са сходни по строеж и са разположени на едно равнище, но са независими една от друга. Те предствят концепти, които имат равнопоставен статут и представят един надреден концепт. При варианта вертикално взаимодействие има семантични рамки от две отделни равнища и в получената структура участват елементи и от двете, но те са в отношение на подчинение.

Анализираните конструкции са групирани по ономазиологичен принцип. Обособени са различни категории: наименования на места, наименования на лица по професия и др., наименования на видове дейности, периоди от време, артефакти и пр. Реализацията на тези схеми е изследвана и за двата езика по честота и се обобщават закономерностите за преобладаващите елементи в конструкциите и тяхната семантика. Формулира се продуктивността на модела. Чрез количествения анализ Цв. Хорева прави връзка с прототипите при теорията за категоризацията.

Този тип анализ дава възможност да се открият най-продуктивните процеси. За английските сложни думи това е метонимията в нейни варианти. Докато в английски най-продуктивен е метонимичният пренос /Действие и породен от него сценарий/ и /Част-Цяло/, то за български най-

продуктивен е метонимичният модел /Продукт вместо Място/. Въз основа на това се прави обобщаващият извод че отношенията на метонимия са много по-разнообразни в английските сложни думи.

Тъй като в дисертацията се сравняват композитите в английски и български език, Цв. Хорева неизбежно се спира на проблема за възможното влияние на единия език върху другия. При сегашния статут на английския език като лингва франка и активните връзки в най-разнообразни области на живота, ще очакваме силно влияние на английския език върху българския и в областта на композицията. За да изследва това влияние Цв. Хорева засяга и проблеми на езиковата контактология като търси прилики и разлики между двата езика при образуването на именни композити в дадената област. Засегнат е и въпросът до каква степен и в какви области българският език налага ограничения върху навлизане на английски композитни конструкции. Формулирани са някои изводи сред които има един особено интересен и важен – нараства броят на нетипични за българския език съчетания с неизменяем първи елемент. Хорева свързва проблема и с начина на тяхното изписване в български, който е все още неустановен.

Във връзка със сравненията между двата езика и установените прилики и разлики, както и тенденциите и ограниченията при заемане в български език, трябва специално да подчертая че създаденият в дисертацията модел на анализ се използва за пръв път по отношение на българския език. Това води до установяване на интересни факти за композицията в български и за възможните влияния от страна на английския език и ограниченията върху тях. Формулирани са и обобщения от по-високо равнище – английското влияние се открива най-вече при заемане на адпозитивни конструкции. Но при хибридните композити българският език запазва една закономерност, която много уместно Цв. Хорева определя като общославянска – чуждият елемент остава в позицията на определяща дума. Тези сравнения и изводи са от по-висока степен на обобщеност и дават информация за общи процеси както при образуване на композити в български, така и за механизмите, честотността и ограниченията при заемането на английски модели.

Както посочих в началото, дисертантката е изградила напълно нов теоретичен модел за анализ на композицията като използва най-новите постижения на когнитивната лингвистика. Това показва отличното

владее на теорията, умение за критичен анализ и за динамично съчетаване на различни аспекти от тази теория или по-скоро теории. Доказателство за това е умелото използване и подходящите преводни еквиваленти на твърде специфични термини от тези теории. Като цяло текстът на дисертацията е отлично структуриран, тя се чете лесно въпреки сложната материя и може да служи като еталон за научен текст.

Цв. Хорева има 14 публикации от които 6 са по темата на дисертацията.

Авторефератът напълно отговаря на съдържанието на дисертацията, а приносите, формулирани от дисертантката, правилно отразяват постигнатото в труда.

Въз основа на всичко казано дотук, с убеденост предлагам на почитаемото жури да присъди на Цвета Луизова-Хорева образователната и научна степен „доктор“.

22 февруари 2015 г.

Изготвил становището:

проф. дфн Майя Пенчева